

A Phare-program Magyarországon

1990–1998

Az Európai Unió Phare-programja az idén tíz éves múltja tekint vissza. Az Európai Közösség Tanácsa először 1988-ban a rodoszi csúcsértekezletén foglalkozott azzal, hogy az egyes kelet-közép-európai államokban megindult piacgazdasági reformokat és a demokratizálódási folyamatot konkrét anyagi támogatással is elősegítse. Fél évvel később a párizsi G7 értekezleten az Európai Bizottság magára vállalta a 24 legfejlettebb tőkés országtól érkező hasonló célú segélyek koordinációját. A Phare-program megindítására vonatkozó végleges döntést a Közösség vezetői 1989 decemberében hozták meg.

A magyar Phare-program nyitányát a Közösséggel 1990. szeptember 3-án aláírt Keretegyezmény jelentette, mely lefektette a segítségnyújtás jogi kereteit és feltételrendszerét. Az egyes konkrét Phare-programokról, az azokat alkotó alprogramokról és projektekről rendszeres időközönként pénzügyi emlékeztetők készülnek. Ezek közül a legjelentősebb összegről az ún. országprogramok szólnak, de eljárási okokból külön okirat készülhet pl. a határmenti programok finanszírozásáról. A több országot érintő projektek esetében a pénzügyi emlékeztetőt Bizottsági Döntés helyettesítheti.

Mint arról a program nevével adó beszédes betűszó (Poland Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy) is tanúskodik, a program kedvezményezettjeinek köre az idők során jelentősen kibővült. Míg kezdetben csak Lengyelország és

Magyarország tartozott a támogatott „reformországok” klubjához, a Phare-program ma már nyitva áll valamennyi társult közép- és kelet-európai ország előtt. Sőt, Litvánia, Lettország, Észtország, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Románia, Szlovénia és Bulgária mellett támogatásban részesül még Albánia, Bosznia-Hercegovina és Macedónia is.

A kedvezményezettek körének bővülésével együtt emelkedett a program rendelkezésére álló pénzügyi nagysága is. Az 1990-ben megajánlott évi 500 millió ECU helyett a Phare-program ma már mintegy 1,3 milliárd ECU-vel gazdálkodhat.

Mint arról a program nevével adó beszédes betűszó (Poland Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy) is tanúskodik, a program kedvezményezettjeinek köre az idők során jelentősen kibővült. Míg kezdetben csak Lengyelország és Magyarország tartozott a támogatott „reformországok” klubjához, a Phare program ma már nyitva áll valamennyi társult közép- és kelet-európai ország előtt.

1998 óta EU-segély kizárólag a csatlakozáshoz közvetlenül hozzájáruló intézményfejlesztési vagy beruházási projektekhez kérhető.

A program célrendszere

A segélyek célja a program első szakaszában – 1990 és 1996 között – a demokratikus átmenet segítése, az alapvető piacgazdasági intézmények kiépítése volt. A Phare-programokban fokozatosan növekvő teret kaptak az integrációhoz közvetlenül kapcsolódó – jogharmonizációs, közigazgatás-korszerűsítési, az integrációt népszerűsítő kommunikációs – projektek.

Míg a korábbi években az egyes országok Phare-programjainak tartalmát az adott ország „igényei”, a piacgazdasági átmenetben és a politikai rendszerváltásban elért eredményei, szükségletei határozták meg, 1998 óta – a Phare „Új Orientációja” értelmében – EU-segély kizárólag a csatlakozáshoz közvetlenül hozzájáruló intézményfejlesztési vagy beruházási projektekhez kérhető.

„A csatlakozáshoz való közvetlen kapcsolódás” természetesen nem egyszerű jelszó, hanem pontosan definiált, ezért meglehetősen jól számonkérhető követelmény. A magyar EU-tagfelvételi tárgyalások megindulásával egyidőben az Unió úgy döntött, hogy a csatlakozás előtt álló államokhoz fűződő kapcsolatait bizonyos szempontból új alapokra helyezi. Az úgynevezett „Csatlakozási Partnerség” (Accession Partnership)

alapja egy minden ország számára külön tartalommal elkészített prioritáslista, mely a csatlakozásig a tagjelölt által elvégzendő főbb feladatokat sorolja fel. A Partnerség végcélja az, hogy a kedvezményezett állam a csatlakozás időpontjára teljes mértékben vállalni tudja a tagsággal járó kötelezettségeket, és egyben élni tudjon az abból fakadó lehetőségekkel, előnyökkel is.

A kötelezettségek vállalása a gyakorlatban az EU jogszabályok maradéktalan érvényesítését és hatékony betartatását jelenti. Ennek legfontosabb feltétele az egyes jogszabályok végrehajtásáért felelős állami és félállami intézmények, hatóságok, bíróságok, köztestületek, egyéb szervezetek fejlesztése, ezen belül a megfelelő ismeretek átadása, és a szükséges igazgatási infrastruktúra kiépítése. Egyes jogszabályok érvényesítése – például a környezetvédelem területén – illetve az Unió közlekedési rendszeréhez való csatlakozás igen jelentős beruházásokat is szükségessé tesz, aminek a Phare-program ugyancsak segítséget nyújt.

A tagságból eredő előnyök kihasználása többek között az Unió strukturális és kohéziós alapjaira való felkészülést takarja. Ezen a területen a programkészítési és menedzsment kapacitások fejlesztése, a közbeszerzési, pénzügyi beszámolási és ellenőrzési rendszer harmonizációja és hatékonyabbá tétele jelenti a legfontosabb tennivalót.

Míndkét területen kiemelt cél az Acquis Communitaire – a „közösségi vívmányok” – alkalmazása során az EU-közigazgatásban felhalmozódott gyakorlati ismeretek átadása. Ennek új eszköze az ún. twinning, a tagállamok köztisztviselőinek hosszú távú kiküldésére épülő szoros intézményi szintű együttműködés. A twinning-re a Phare-program forrásainak 30, a beruházási programokra és eszközbeszerzésekre a rendelkezésre álló eszközök 70 százalékát kell fordítani.

A segélyek nagysága

Az Uniótól érkező anyagi támogatás mértéke az elkövetkező években várhatóan jelentősen növekedni fog.

A Phare programot 2000-től két új pénzügyi eszköz, a környezetvédelmi és közlekedési projekteket finanszírozó ISPA, illetve a mezőgazdasági és vidékfejlesztési programokhoz igénybe vehető SAPARD fogják kiegészíteni.

A Bizottság által a 2000-2006 közötti évekre készített költségvetési javaslat szerint a Phare-programot 2000-től két új pénzügyi eszköz, a környezetvédelmi és közlekedési projekteket finanszírozó ISPA, illetve a mezőgazdasági és vidékfejlesztési programokhoz igénybe vehető SAPARD fogják kiegészíteni. E javaslat szerint a Phare országok az említett időszakban éves szinten a jelenlegi támogatás kétszeresére számíthatnának. Az

Agenda 2000 egyébként nagyságrendekkel nagyobb támogatást, összesen 38 milliárd Euro-t helyez kilátásba azoknak az államoknak, melyek 2002 és 2006 között az Unióhoz csatlakozhatnak.

Az Agenda 2000 számairól az Unió várhatóan csak 1999 első felében dönt. A Bizottság jelenlegi terveiből azonban így is valószínűsíthető, hogy a kelet-közép európai államoknak nyújtott anyagi segítség nagysága az elkövetkező években igen jelentős mértékben növekedni fog. Ez pedig nem lebecsülendő feladat elé állítja a csatlakozni készülő államok államigazgatását, az Unió különböző támogatásai ugyanis igen szigorú feltételekhez kötöttek.

A programkészítés alapeve

A Phare támogatások kizárólag előre, részletesen megtervezett komplex ágazati vagy regionális fejlesztési programok megvalósításához vehetőek igénybe, melyeket az illetékes intézménynek – legtöbbször egy-egy minisztériumnak – kell összeállítania. A programozás követelménye az EU strukturális alapjaira is jellemző, a Phare estében azonban az egyes intézkedéseket a legapróbb részletekig, projektenként, sőt tenderenként és szerződésenként előre jóvá kell hagyatni az Unió illetékes szerveivel. A Phare pénzek felhasználásáról a magyar kormányzat nem dönthet önállóan, és nincs olyan központi Phare alap, melyhez különböző projektekkal rendszeresen pályázni lehetne.

Kiseb, eseti jellegű kezdeményezések finanszírozására Phare támogatás csak akkor vehető igénybe, ha a támogatásról szóló éves pénzügyi megállapodás, illetve az ennek alapján készült további programozási dokumentumok a szóban forgó projektet részletesen tartalmazták, vagy ha az említett programban adott célhoz címzett támogatást nyújtó pályázati alapot alkítottak ki. Működési költségek, bérek finanszírozása azonban általában véve ilyenkor sem lehetséges.

A kötött felhasználás elvéből az Unió még akkor sem enged, ha egy-egy projekt valamilyen okból az

eredeti időtervhez képest lemarad, és a program forrásait az előírt határidőig szerződésekkel már nem lehetne lekötni. A felhasználatlan pénzek (angol szóval a „financial backlog”) alternatív felhasználására alig van a lehetőség. A „befagyott” támogatást általában csak az adott programon belül sikerülhet némileg eltérő célra igénybe venni. Nagyobb összegek reallokálásához, a programok közötti forrásátcsoportosításhoz (nem is beszélve a pénzügyi memorandumban eredetileg nem szereplő projektek támogatásáról) gyakorlatilag az egész programkészítési procedúrát – az Unióval folytatandó aprólékos politikai és szakmai egyeztetéseket – előlről kell kezdeni. Erre pedig a folyamat bürokratikusága és időigénye miatt általában nincs lehetőség.

A Phare-programot kezdeményező intézmény tehát igen jelentős feladatot és felelősséget vállal magára. A programok végrehajtásához magasan kvalifikált szakapparátusra (angol nyelven minden nehézség nélkül dolgozni tudó képzett projekt menedzserekre) lesz szüksége, aminek költségeit a Phare-program már nem vállalja át. Képesnek kell lennie a Phare bonyolult közbeszerzési eljárásainak végrehajtására, az úgynevezett Decentralised Implementation System, a DIS Manual rendelkezéseinek alkalmazására. És végül, de nem utolsó sorban, kitartásra, céltudatosságra és diplomáciai érzékre lesz szüksége a programok során óhatatlanul felmerülő, előre nem látható nehézségek leküzdéséhez, az EU-Bizottsággal folytatandó rendszeres tárgyalások sikeres lebonyolításához.

A kedvezményezett felelőssége főként abban áll, hogy amennyiben a neki juttatott forrásokat a Phare szigorú szabályrendszere alapján időre felhasználni nem képes, azok az ország számára végérvényesen elvesznek. Egy-egy projekt kudarca pedig az adott intézménynek, a szóban forgó szakterületnek, de az egész országnak is jelentős erkölcsi-politikai kárt okozhat.

A legtöbb projekt sorsa egyébként már a tervezés szakaszában eldőlt, még akkor is, ha a közreműködők – akár az EU, akár a magyar segélykoordinációért felelős intézmények – számára ez azonnal nem is válik nyilvánvalóvá. A programok nem kellő előkészítése az országprogram összeállítása során az általános tervek megfogalmazásakor esetleg csak kisebb szövegezési problémákat okoz. A program későbbi fázisaiban azonban – a konkrét munkaprogramok, tenderek, beszerzési terméklisták vagy feladat-

leírások összeállítása során – a tervezés hiányosságai menthetetlenül kiderülnek, és sokkal nehezebben megoldható konfliktusokhoz vezethetnek. De egy programot kudarcra ítélni a körülmények megváltozása, az ezzel megbirkózni nem tudó rugalmatlan menedzsment, vagy az elhibázott döntéshozatali struktúra, a felelőségek nem kellő rendezése, a különböző döntéshozók nem kellő összhangja, rosszabb esetben az érintettek közötti rivalizálás.

A társfinanszírozás követelménye

Az EU támogatási programok másik legfontosabb alapelve a társfinanszírozás. Különösen beruházási projekteknél elvárás, hogy a programhoz kötődő költségek egy részét maga a kedvezményezett fedezze. További szempont, hogy az Unió a közösségi támogatásoknak katalizátor szerepet szán, és a szűkös közforrások hatását – ahol az lehetséges – bankhitelekkel és magántőke bevonásával szeretné megsokszorozni. Ez a követelmény a pályázókat kettős feladat elé állítja.

Biztosítani kell egyrészt a programhoz szükséges saját részt, amihez legtöbb esetben központi, vagy önkormányzati költségvetési forrásra van szükség. Másrészt: nagyberuházások esetében a Phare előírja valamely nemzetközi pénzügyi intézmény – az EIB, az EBRD, vagy a Világbank – részvételét is, aminek következtében az egyes projekteket nem csak a hazai szervekkel és az Unióval, hanem a finanszírozó bankkal is el kell fogadtatni, adott esetben a Phare-programétól eltérő követelményrendszer alapján. Emellett a bankhitelt is vissza kell fizetni, amihez sokszor állami fedezet kell, különösen ha számításba vesszük, hogy sok fontos beruházásnak szinte egyáltalán nincs közvetlen megtérülése, amit a törlesztés szolgálatába lehetne állítani.

A szükséges társfinanszírozás nagysága természetesen együtt növekszik az elnyerhető támogatással. A növekvő EU segélyek tehát a következő években egyre nagyobb költségvetési forrást „kötnek majd le”. Mivel pedig az Unió támogatását fel kell használni, a társfinanszírozás követelménye már most, a 2000 utáni programok előkészítése szakaszában szükségessé teheti egyes ágazati prioritások átgondolását, a költségvetési tervezésen belül az EU-finanszírozás lekötését lehetővé tevő projektek előre sorolását más, belpolitikai szempontból akár mégoly fontos tervek rovására.

A kedvezményezett felelőssége főként abban áll, hogy amennyiben a neki juttatott forrásokat a Phare szigorú szabályrendszere alapján időre felhasználni nem képes, azok az ország számára végérvényesen elvesznek. Egy-egy projekt kudarca pedig az adott intézménynek, a szóban forgó szakterületnek, de az egész országnak is jelentős erkölcsi-politikai kárt okozhat.

A programkészítésről szóló fejezetnél nem említettük, de igen komoly szakmai és anyagi feladatot jelenthet a beruházásokhoz a különböző megvalósíthatósági és hatástanulmányok, engedélyezési és műszaki tervek elkészítése. Az ehhez szükséges anyagi és emberi erőforrások előteremtését tovább nehezíti, hogy az előkészítéssel kapcsolatos terheket gyakran a projektnek olyan szakaszában kell vállalni, amikor a támogatás elnyerése még egyáltalán nem tekinthető biztosnak.

Összegzőként elmondható tehát, hogy az EU segélyprogramok felhasználása a kedvezményezett kormányok, intézmények részéről nagyfokú előrelátást, stratégiai gondolkodást, szakmai hozzáértést és anyagi áldozatvállalást követel meg.

További elvárások

Az EU-támogatások rendszerén keresztül a leendő tagállam fogalmat alkothat a tagállamok közötti együttműködés legfontosabb alapszabályairól. A Phare által finanszírozott projekteknek olyan eredménnyel kell járniuk, mely minden tekintetben megfelel az Unió jogrendjének. Egy-egy beruházás kapcsán a megépítendő létesítmény tervezése, engedélyezése, kivitelezése, a közbeszerzések lebonyolítása és a projekt ellenőrzése során végig érvényesíteni kell az Unió jogszabályait. A fejlesztések fenntarthatóságának követelménye értelmében egy-egy szennyvíztisztítóműnek akkor is meg kell felelnie a legszigorúbb EU-előírásoknak, ha azokat Magyarország történetesen még nem is építette be saját jogrendjébe. A beruházásoknál szigorú elvárás lesz a jövőben az érintett lakosság megfelelő bevonása, az Unió normáinak megfelelő helyi érdekegyeztetés is.

A források felhasználásának felgyorsítása érdekében a jövőben csak olyan projektek lesznek támogathatóak, melyek a pénzügyi döntés – a pénzügyi memorandum aláírása – időpontjában a szakmai előkészítés (a politikai-közigazgatási egyeztetés vagy a műszaki tervezés és engedélyeztetés) valamennyi fázisán túljutottak, és így azonnal indíthatóak (tenderizethetőek). Az adminisztráció relatív csökkentését szolgálja a projektek legkisebb méretének rögzítése (2-10 millió ECU). Végül, de nem utolsó sorban, valamennyi szerződést a pályázók

és szállítók nyílt és egyenlő feltételek alapján történő versenyeztetése alapján lehet odaítélni, amit az Unió különös szigorral ellenőriz.

A magyar Phare-program eddigi eredményei

A Phare-program keretében Magyarország 1990 és 1996 között mintegy 700 millió ECU vissza nem térítendő támogatásban részesült.

- Az említett időszakban a gazdaságfejlesztés, szerkezet-átalakítás területén a legnagyobb súllyal (81 millió ECU) a privatizáció és az ehhez kapcsolódó vállalati szerkezet-átalakítás támogatása szerepelt, jó részt szakértői segítség, kisebb mértékben kedvezményes pénzügyi konstrukciók révén, beruházások támogatása formájában.

- Jelentős (69 millió ECU) támogatást kapott a kis- és középvállalati (KKV) szektor fejlesztése, részben a KKV-kat támogató információs és tanácsadó szolgáltatások kiépítése, részben a KKV-k részére nyújtandó kedvezményes hitelek forrásainak kiegészítése céljából.

- Az agrárgazdaság fejlesztéséhez kapcsolódó támogatás (78,5 millió ECU) az ágazati reformok, a piacgazdaságra való áttéréshez szükséges intézményfejlesztés, szabályozás korszerűsítését, továbbá a mezőgazdasági termelők hitelforrásainak bővítését segíti.

- A regionális fejlesztés támogatásával (25 millió ECU) a fejlesztési politikák, jogi szabályozás, az intézményrendszer kialakítása, s egyes régiókban a fejlesztési programok forrásainak kiegészítése valósult meg.

- Az infrastruktúra fejlesztés, a környezetvédelem támogatása magában foglalja az energiaszektor, közlekedés, hírközlés, vízgazdálkodás és környezetvédelem terén az ágazati fejlesztési politikák kialakításához nyújtott szakértői segítséget, ezenkívül társfinanszírozás biztosítását az energiatakarékosági programokhoz és egyes közlekedési, szennyvízkezelési és határátkelőhely-fejlesztési beruházásokhoz. Kiemelt mértékű támogatást (68 millió ECU) kap a környezetvédelem, elsősorban az önkormányzati és a vállalati szféra beruházásainak forrás-kiegészítésével.

- A humán szféra, emberi erőforrás fejlesztés, közigazgatás fejlesztése területen belül a legnagyobb mértékű támogatást (105,5 millió ECU) az oktatás és szakképzés, ezen belül is a felső-

Igen komoly szakmai és anyagi feladatot jelenthet a beruházásokhoz a különböző megvalósíthatósági és hatástanulmányok, engedélyezési és műszaki tervek elkészítése. Az ehhez szükséges anyagi és emberi erőforrások előteremtését tovább nehezíti, hogy az előkészítéssel kapcsolatos terheket gyakran a projektnek olyan szakaszában kell vállalni, amikor a támogatás elnyerése még egyáltalán nem tekinthető biztosnak.

oktatás fejlesztése kapta. Szakértői támogatásban részesül a közigazgatás reformja, s a szociális és egészségügyi rendszerek fejlesztése.

- A **szolgáltatói szférában és egyéb területeken** a Phare segélyek elsősorban a pénzügyi szektor modernizációját, a kutatás-fejlesztés feltételeinek javítását, a vám- és statisztikai rendszer fejlesztését szolgálják.

- Az **integrációs felkészülés** 1996-ig viszonylag kis mértékű közvetlen támogatásban részesült (22,5 millió ECU), s ezek a források jórészt a jogharmonizációhoz, a jogszabályok fordításához, az integrációs képzésekhez szükséges ráfordításokat finanszírozzák.

Az 1997-ben jóváhagyott keret programjainak jellege az előző években indított programoktól jelentős mértékben eltér. Mivel a projektek kiválasztásánál részben már figyelembe vették az előkészítés alatt állt Új Orientáció céljait, az **integrációs felkészülés** közvetlen támogatása a korábbinál jóval nagyobb súlyt kapott. Az Európai Integráció fejezet 24 millió ECU-val részesedik, ezen belül a csatlakozási felkészüléshez szükséges integrációs képzés, az EU közösségi szabályozás átvételét megvalósító intézmények fejlesztése, s első ízben a bel- és igazságügyi együttműködés kap jelentősebb támogatást.

- Számottevő (34 millió ECU) támogatásban részesül a **regionális fejlesztés**, amely zömében két régióban megvalósuló fejlesztési programok beruházási forrásait egészíti ki, segítve az ipari szerkezet-átalakítást, a vidékfejlesztést, s a foglalkoztatást és emberi erőforrás fejlesztést.

- 30 millió ECU támogatást kap az **országos infrastruktúra fejlesztés**, amelyet teljes egészében a vasútfejlesztés használhat fel, egyéb projektek mellett a magyar-szlovén vasútvonal újjáépítésének finanszírozásához.

- Előbbiekén túlmenően újabb kerettel (14 millió ECU) egészülnek ki a **magyar-osztrák határmenti együttműködési program** forrásai. A Phare emellett támogatást nyújtott a TEMPUS folytatásához, és – első ízben – Magyarország részvételéhez az EK egyes **Közösségi Programjaiban** (Socrates, Leonardo, Youth for Europe).

Az idén júliusban jóváhagyott 1998. évi támogatási keret (national envelope) 87 millió ECU. A várhatóan december kö-

zepéig aláírásra kerülő 98-as Országprogram hat kiemelt területen – „Belső Piac” (jogharmonizáció és intézményfejlesztés), határellenőrzés, mezőgazdaság, környezetvédelem, területfejlesztés, közösségi programok – 17 projekthez nyújt támogatást. Folytatódik a TEMPUS program és a magyar-osztrák határmenti (CBC) együttműködés is. Az 1998. évi Phare támogatás az említett új horizontális alapokhoz benyújtott magyar pályázatok sikerétől függően jelentősen növekedhet.

További támogatási formaként 1995-től van lehetőség ún. **határmenti (CBC) együttműködési programok** megvalósítására. A támogatás révén elsősorban az EU-tag Ausztria határmenti tartományai és a magyar határmenti megyék kapcsolatainak fejlesztése, a gazdasági együttműködés feltételeinek javítása, s a helyi infrastruktúra fejlesztése kap segítséget. Programok valósulnak meg a magyar-román és a magyar-szlovén határmenti régiókban is.

Az 1995. évi Magyarország-Szlovénia-Ausztria Trilaterális Phare CBC Program 1,5-1,5 M ECU támogatást irányoz elő a Magyarországon Vas és Zala megyéből, Szlovéniában pedig a Muravidékről kiválasztott projektekre, Dél-Burgenlanddal egyeztetett felhasználásra, elsősorban a háromoldalú Natúrpark keretprojekt és a területi tervezési projekt részére.

Az 1995-96. évi Magyarország-Szlovákia-Ausztria -

Trilaterális Phare CBC Program Pénzügyi Megállapodása csaknem másfél év intenzív előkészítő munka után 1998. január 28-án került aláírásra Budapesten, melynek értelmében Magyarország és Szlovákia a két évre 3-3 M ECU fejlesztési támogatásban részesül. Ausztria az EU területfejlesztési alapjaiból kapott forrásokat használja fel a programban való részvételre. A programok célterülete Magyarországon Győr-Moson-Sopron megye, Szlovákiában Délnyugat-Szlovákia, Ausztriában pedig Burgenland, Bécs és Alsó-Ausztria. A program 14 fejlesztésből épül fel, magját a közös térségfejlesztési stratégia kialakítása képezi. A régió adottságainak felmérése után komplex területfejlesztési program készül. Erre épül majd az 1999-2002 időszak feladatait tartalmazó intézkedési terv. Az 1995. évi programnak 1999 decemberéig, az 1996. évi programnak 2000 decemberéig kell sikeresen befejeződnie.

A Phare-program vezető tisztségviselője a kedvezményezett államokban a Phare Nemzeti Koordinátor. Magyarországon ezt a feladatot dr. Boros Imre tárca nélküli miniszter látja el. A Phare-programok tartalmával és végrehajtásával kapcsolatos stratégiai határozatokat a Kormány alkotja meg. A kormánydöntések előkészítését, a programok tervezését és végrehajtását szolgáló fontosabb gyakorlati döntéseket a Külügyminisztérium, a Pénzügyminisztérium és a tárca nélküli miniszter képviselőiből felálló Segélykoordinációs Intézőbizottság hozza meg.

A Phare-program magyarországi intézményrendszere

A Phare-program vezető tisztségviselője a kedvezményezett államokban a Phare Nemzeti Koordinátor. Magyarországon ezt a feladatot dr. Boros Imre tárca nélküli miniszter látja el. A Phare-programok tartalmával és végrehajtásával kapcsolatos stratégiai határozatokat a Kormány alkotja meg. A kormánydöntések előkészítését, a programok tervezését és végrehajtását szolgáló fontosabb gyakorlati döntéseket a Külügyminisztérium, a Pénzügyminisztérium és a tárca nélküli miniszter képviselőiből felálló Segélykoordinációs Intézőbizottság hozza meg. A gyakorlati koordinációs teendőket a Miniszterelnöki Hivatal Segélykoordinációs Titkársága végzi, mely a tárca nélküli miniszter felügyelete alatt áll.

A decentralizált végrehajtás korábban említett rendszerében a központilag tervezett programok megvalósítását a kedvezményezett intézmények önállóan végzik. A DIS Manual előírásainak megfelelően a támogatott minisztériumoknak önálló programvégrehajtó egységet – ún. Programme Management Unitot, PMU-t – kellett kialakítaniuk. A jóváhagyott programok végrehajtására a PMU-nak a jelenlegi szabályok szerint 3 év – kettő a szerződéskötésre, további egy a szerződések végrehajtására és kifizetésére – áll rendelkezésére.

A Phare pénzeszközeit a Magyar Államkincstár kezeli. A programok végrehajtását kétszintű – minisztériumi (költségvetési „fejezeti”) bizottságokra és egy „központi” (tárcaközi) testületre épülő – monitoring struktúra hivatott figyelemmel kísérni.

Sajnos, a kétségtelen eredmények ellenére a magyar Phare-program pillanatnyi pénzügyi teljesítménye egyáltalán nem mondható jónak. Ennek oka – a Phare komplikált természetéről elmondottakon túl – abszorpciós kapacitásunk (segélyfelvevő képességünk) nem kielégítő szintje. A jelentős szerződéskötési hátralék (finansial backlog), a lekötetlen összegek halmozódása hosszabb ideje érzékelhető strukturális problémákra utal. A többi Phare-országban sem ismeretlen gondok leküzdésére Magyarországnak is lépnie kell. A közeljövőben ezért némileg változik a leírt intézményi struktúra. Csökkeni fog a minisztériumi PMU-k száma, ezáltal koncentrálható lesz a programok adminisztrációjával kapcsolatos szaktudás. Az intézményfejlesztési programok lebonyolítására új központi szerződéskötő egység jön létre. A források

”
A támogatást kereső intézmények a fennálló lehetőségekről a legpontosabb információt – kidolgozott projektjavaslat birtokában – az érintett szektorért felelős minisztériumtól kaphatják meg. A támogatási kérelem megfogalmazásakor célszerű az ágazatban elérhető állami támogatások teljes köréről adatokat kérni.
”

egységes kezeléséről és a rendszeres adatszolgáltatásról a Kincstárban létrehozandó Phare Nemzeti Alap gondoskodik majd.

A leírt reformoknak mindenképpen eredményre kell vezetniük. A Phare intézményrendszerének megerősítése ugyanis most már nem csupán a Phare-program kihasználása, hanem a strukturális alapokra való felkészülés szempontjából is kiemelt fontosságú feladat, melynek sikere a csatlakozási folyamat egészére is jelentős pozitív vagy negatív hatást gyakorolhat.

Tájékoztató pályázóknak

Mint a korábbiakból kiderül, a Phare-program igen sokrétű. A folyamatban lévő, illetve előkészítés alatt álló mintegy hatvan Phare-program keretében több száz projekt megvalósítására van lehetőség. A támogatást kereső intézmények a fennálló lehetőségekről a legpontosabb információt – kidolgozott projektjavaslat birtokában – az érintett szektorért felelős minisztériumtól kaphatják meg. Tekintettel azonban a társfinanszírozási követelményekről elmondottakra – a támogatási kérelem megfogalmazásakor célszerű az ágazatban elérhető állami támogatások teljes köréről adatokat kérni.

Az Új Orientáció körülményei között a Phare-program alkalmazási területe jelentősen beszűkült. Sokszor előfordul, hogy egyébként jól előkészített, értékes projekteket a Phare csatlakozási kapcsolat híján elutasítani kénytelen. A Phare-program jelentős, de az igényekhez képest mégis korlátozott forrásait a csatlakozás feladataihoz kell felhasználni. A helyi érdekű illetve ad hoc jellegű projekteket – feltéve, hogy a megkívánt jellegű címzett támogatási alapot tartalmazzák – a folyamatban lévő ágazati programokból, vagy az FVM területfejlesztési programjaiból lehet társfinanszírozni. Az érdeklődőknek figyelmébe ajánljuk még az MVA Phare támogatású hitelprogramjait. Új Phare projekt indítására elsősorban nagyberuházások esetében lesz lehetőség a környezetvédelmi és infrastrukturális szektorban. Ilyen beruházás elindításához mindenképpen szükséges az illetékes szaktárca támogatása, ezért e fejlesztéseket a felelős minisztériumban célszerű kezdeményezni.

Szerzőnk Főosztályvezető, Miniszterelnöki Hivatal, Modernizációs és Segélykoordinációs Titkárság